

органу місцевого самоврядування, а також підприємств, установ і організацій (частина тринадцята статті 4 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» [3]).

Список використаних джерел

1. Законодавство України «Про загальну мобілізацію» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/65/2022#Text>
2. Правові основи мобілізації в умовах воєнного стану. URL: <http://surl.li/imttbx>
3. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закону України від 21.10.1993 № 3543-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text>

*Яремчук Назарій Юрійович,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавр
навчально-наукового інституту № 4
Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:
Юшкевич Олена Геннадіївна,
доцент кафедри теорії та історії держави та права
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПОЛІЦІЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ В УМОВАХ КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ

Комендантська година – це тимчасове обмеження свободи пересування громадян у певний час доби, яке вводиться в умовах надзвичайного стану чи військової необхідності. Її мета полягає у зниженні ризику порушень правопорядку, запобіганні заворушенням та злочинним діям, а також забезпеченні безпеки населення. В Україні введення комендантської години регулюється законодавством, зокрема Законом України «Про правовий режим надзвичайного стану», «Про правовий режим воєнного стану» та Кодексом України про адміністративні правопорушення (КУпАП). У таких умовах поліція відіграє центральну роль у забезпеченні виконання цього режиму та підтриманні громадського порядку.

Відповідно до статті 8 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» та статті 12 Закону «Про правовий режим воєнного стану», комендантська година може бути встановлена для запобігання дестабілізації та підтримання громадського спокою. Введення такого режиму означає, що на території, де діє обмеження, забороняється перебування громадян на вулицях та в громадських місцях без спеціальних перепусток у визначений період [1, 2].

Після оголошення комендантської години поліція зосереджує свою діяльність на кількох ключових напрямках: контроль за пересуванням, патрулювання та моніторинг ситуації на вулицях, а також забезпечення взаємодії з іншими правоохоронними органами та військовими формуваннями.

Під час комендантської години поліцейські організують посилені патрулі. Особливу увагу приділяють центральним районам міст, житловим кварталам, місцям з великою кількістю людей та стратегічним об'єктам, як-от залізничні вокзали, мости та електростанції. Мета таких патрулів – виявити та затримати осіб, які порушують встановлений порядок, а також попередити можливі правопорушення.

Поліція патрулює вулиці, транспортні вузли та райони з високим ризиком правопорушень, а також встановлює блокпости на дорогах. Вони перевіряють документи у громадян і з'ясовують причини їх перебування на вулиці. Важливою частиною роботи правоохоронців є не лише попередження злочинів, а й оперативне реагування на будь-які порушення, такі як хуліганство, мародерство чи незаконні зібрання [8, с. 179–185].

Особливу увагу поліція приділяє охороні важливих об'єктів: лікарень, електростанцій, водопостачальних систем, адміністративних установ. Разом із Національною гвардією та іншими структурами поліція забезпечує, щоб ці об'єкти залишалися під контролем та не зазнали саботажу або нападів.

Відповідно до статті 32 Закону України «Про Національну поліцію», поліція має право перевіряти документи у громадян для встановлення їхньої особи, якщо це необхідно для виконання службових обов'язків або якщо людина перебуває в зоні дії комендантської години. Блокпости встановлюються на ключових ділянках транспортних маршрутів та в'їздах до населених пунктів. На них поліцейські та військові перевіряють перепустки, посвідчення особи, а також документи на транспортні засоби. Під час патрулювання поліція може використовувати дрони, відеоспостереження та інші засоби для моніторингу ситуації.

У разі загострення ситуації до патрулювання можуть залучатися спецпідрозділи поліції для попередження масових заворушень або припинення провокацій

Якщо особа не має при собі документів чи не може обґрунтувати своє перебування на вулиці, її можуть затримати для встановлення особи та з'ясування обставин, що передбачено статтею 260 КУпАП. У разі виявлення правопорушень поліція має право доставити порушника до відділку [3].

Поліція тісно співпрацює з військовими, територіальною обороною та муніципальними службами для забезпечення громадського порядку та координації дій у надзвичайних ситуаціях. Під час спільного патрулювання чи роботи на блокпостах правоохоронці діють на підставі затверджених планів та розпоряджень командування.

Ефективність роботи поліції під час комендантської години значною мірою залежить від координації з іншими структурами та службами, такими як: військові підрозділи, які також можуть патрулювати вулиці або охороняти об'єкти; державна служба з надзвичайних ситуацій (ДСНС), яка може залучатися

у разі виникнення аварійних ситуацій чи надзвичайних подій; місцеві органи влади, які забезпечують інформування населення про умови та правила дії комендантської години.

Також важливою є співпраця з населенням. Громадяни повинні бути проінформовані про правила поведінки та наслідки порушень. Поліція намагається пояснювати, чому важливо дотримуватися обмежень, щоб уникнути конфліктів та сприяти безпеці. У критичних ситуаціях саме громадяни можуть допомагати правоохоронцям, повідомляючи про підозрілі дії або осіб.

Закон передбачає винятки для окремих категорій громадян, які мають право пересуватися в комендантський час. Це стосується медичних працівників, працівників критичної інфраструктури, рятувальників, а також осіб, що виконують невідкладні службові завдання. У таких випадках громадяни повинні мати при собі відповідні документи, які підтверджують мету їхнього перебування на вулиці.

Порушення комендантської години тягне за собою адміністративну або кримінальну відповідальність, залежно від тяжкості правопорушення. Згідно з частиною першою статті 44-3 КУпАП, за порушення правил комендантської години може бути накладено штраф або застосовано інші заходи адміністративного впливу. Якщо під час порушення особа вчинила злочин або спричинила шкоду іншим людям чи майну, відповідальність може бути кримінальною відповідно до положень Кримінального кодексу України [4].

Дії поліції в умовах комендантської години повинні бути не лише рішучими, але й гуманними. Законодавство вимагає від правоохоронців діяти відповідно до принципів законності та пропорційності. Це означає, що затримання або інші заходи мають бути виправданими конкретними обставинами та не порушувати права громадян без вагомих підстав [8, с. 5].

Правоохоронці повинні враховувати надзвичайні обставини, такі як необхідність надання невідкладної медичної допомоги чи переміщення людей з небезпечної зони. Надмірна жорсткість або зловживання повноваженнями можуть не лише викликати суспільне обурення, а й призвести до втрати довіри до поліції. Тому поліція повинна дотримуватися професійних стандартів, що закріплені у Кодексі етики поліцейського та інших нормативних актах [6].

Забезпечення громадського порядку під час комендантської години є складним завданням, яке вимагає від поліції високого рівня професіоналізму та чіткої координації з іншими структурами. Дотримання балансу між суворим контролем і повагою до прав громадян є ключовим для успішної реалізації такого режиму. Поліція повинна діяти відповідально та в межах закону, демонструючи здатність не лише забезпечувати порядок, але й підтримувати довіру суспільства навіть у складних обставинах.

Проблеми та виклики в роботі поліції під час комендантської години

В умовах великих міст або регіонів із підвищеною напругою може бути важко забезпечити контроль за всіма районами. Це може потребувати залучення резервів або добровольчих формувань.

Деякі громадяни можуть сприймати комендантську годину як обмеження їхніх прав, що може призводити до конфліктів із поліцейськими. Тому важливо,

щоб поліція діяла в рамках закону та виявляла толерантність у ставленні до людей.

Під час посиленого контролю виникає ризик неправомірних дій з боку окремих поліцейських. Для уникнення таких випадків необхідно забезпечувати нагляд за роботою правоохоронців та проводити регулярні інструктажі щодо дотримання етичних норм.

Ефективне забезпечення громадського порядку під час комендантської години вимагає оперативної взаємодії поліції, військових та місцевих органів влади. Це особливо важливо у випадках виникнення надзвичайних ситуацій або загроз безпеці.

Список використаних джерел

1. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 № 1550-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14>.

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>.

3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

5. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

6. Кодекс етики поліцейського: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 09.11.2016 № 1179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1550-16>.

7. Ковальова О. В., Пишна А. Г. Відповідальність за порушення комендантської години в умовах правового режиму воєнного стану. *Право і суспільство*. № 3. 2022. С. 179–185. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2022.3.27>

8. Бухова Д., Денисенко Д. Правила поведінки під час комендантської години та наслідки, що настають у разі їх порушення. URL: <http://legalclinic.nlu.edu.ua/2022/04/12/pravy-la-povedinky-pid-chas-komendantskoyi-godyny-ta-naslidky-shho-nastayut-u-razi-yih-porushennya/>

